CÂND RESURSELE CONTEAZĂ

Analiza veniturilor candidaților și candidatelor la alegerile parlamentare 2025

Chișinău 2025

Acest produs a fost realizat de Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, cu susținerea proiectului „Consolidarea rezilienței democratice în Moldova”, implementat de PNUD Moldova, în parteneriat cu UN Women Moldova și finanțat de Norvegia, Canada, Suedia și Danemarca. Conținutul acestui material aparține autorilor și nu reflectă în mod neapărat viziunea ONU, inclusiv a PNUD, a statelor membre ale ONU sau a donatorilor.

CUPRINS

INTRODUCERE 3
REPREZENTAREA DE GEN PE LISTELE DE CANDIDAȚI 5
CONSTATĂRI 8
DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE 9

AUTOARE:

Alina ANDRONACHE
Alexandra ERMOLENCO
Natalia COVRIG

INTRODUCERE

Republica Moldova, unde inegalitățile economice de gen persistă în continuare. Conform calculelor CPD, în baza datelor Biroului Național de Statistică, femeile au câștigat în 2023, în medie, cu 15,6% mai puțin decât bărbații, ceea ce înseamnă că ele au primit doar 84,4% din câștigul salarial mediu al bărbaților. Această disparitate se reflectă și în structura veniturilor: datele din 2023 arată că femeile de peste 18 ani sunt mai dependente de plățile sociale, fiecare a treia femeie având pensia drept sursă principală de venit, comparativ cu fiecare al patrulea bărbat[1]. Totodată, pentru circa 61% din bărbații din această categorie de vârstă sursa principală de venit a fost activitatea individuală și cea salarială comparativ cu circa 49 la sută în cazul femeilor. Inactivitatea economică a femeilor este determinată, în principal, de responsabilitățile familiale: în grupa de vârstă 25-54 ani, 55,7% dintre femeile inactive invocă îngrijirea copiilor sau a persoanelor dependente ca motiv al inacțiunii, în timp ce doar 2,5% dintre bărbați menționează acest motiv. Toate aceste indicatori sugerează că femeile au, în medie, resurse financiare și timp mai limitate decât bărbații, ceea ce le poate reduce capacitatea de a candida sau de a se implica activ în campanii.

Participarea politică este influențată nu doar de percepțiile sociale, ci și de capacitatea de a mobiliza resurse pentru a candida. Organizarea unei campanii electorale presupune cheltuieli semnificative pentru publicitate, logistică și activități de teren, iar candidații cu venituri mari sau cu rețele financiare solide pornesc cu un avantaj competitiv. În acest context, analiza veniturilor, proprietăților și conturilor bancare ale candidaților devine un instrument important pentru înțelegerea asimetriilor de resurse între femei și bărbați. Legea privind declararea averii și intereselor personale și Regulamentul Comisiei Electorale Centrale obligă fiecare candidat să depună o declarație de avere și interese personale pentru anul precedent alegerilor sau să prezinte declarația anuală depusă la Autoritatea Națională de Integritate. Aceste documente sunt verificate de Comisia Electorală Centrală și sunt puse la dispoziția publicului pentru a asigura transparența.

În ultimii ani, Republica Moldova a introdus o serie de mecanisme legislative menite să corecteze aceste dezechilibre structurale și să reducă barierele financiare care afectează participarea politică a femeilor și tinerilor. Cadrul legal actual prevede sistemul de „cota dublă" de gen pentru listele electorale: atât la alegerile parlamentare, cât și la cele locale, listele de candidați trebuie să conțină minimum 40 % din fiecare sex, iar ordinea pe liste trebuie să respecte regula alternanței – cel puțin patru candidați de fiecare sex la fiecare zece poziții. În caz de nerespectare, Comisia Electorală Centrală refuză înregistrarea listei, iar partidele trebuie să mențină această proporție și în eventualele retrageri sau modificări ale listelor. Pentru candidatele independente, cerințele de înregistrare au fost ușurate: lor li se solicită 1 000–2 500 de semnături (față de 2 000–2 500 pentru bărbați.

Pe lângă cotele de gen, legislația oferă stimulente financiare pentru partidele care asigură reprezentarea efectivă a femeilor și tinerilor. Din subvențiile anuale acordate partidelor politice de la bugetul de stat, 7,5 % se distribuie proporțional cu numărul de femei alese în Parlament, iar alte 7,5 % se alocă în funcție de femeile alese în alegerile locale. În mod similar, 5 % din subvenții se acordă proporțional cu numărul de tineri (persoane sub 35 de ani) aleși în Parlament, iar alte 5 % se acordă pentru tinerii aleși în consiliile locale. Comisia Electorală Centrală (CEC) a stabilit cuantumul plăților din bugetul de stat către partidele politice pentru anul 2024, suma de 54 de milioane de lei. Suma este cu 6 milioane mai mult decât în 2023 și cu 12 milioane mai mult decât în 2022. Astfel, partidele au primit 0,97 lei pentru fiecare vot obținut la alegerile parlamentare anticipate din 2021, 0,49 lei – pentru cele locale din 2023 și 0,82 lei – pentru cele prezidențiale. Partidele au primit câte 8 879 de lei pentru fiecare femeie aleasă la alegerile parlamentare și câte 73 de lei pentru fiecare femeie aleasă la alegerile locale. Pentru fiecare candidat tânăr ales la alegerile parlamentare, partidele vor primi 16 066 de lei, iar la alegerile locale – 154 de lei.

Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD) monitorizează alegerile parlamentare și locale din perspectiva egalității de gen mai mult de 15 ani. Analiza alegerilor parlamentare ordinare din 28 septembrie 2025 cuprinde

[1] https://statistica.gov.md/ro/portretul-statistic-al-femeilor-si-barbatilor-in-republica-moldova-9617_61689.html#:~:text=Femeile%20sunt%20implicate%20%C3%AEn%20activit%C4%83%C8%9Bi,m%C4%83sur%C4%83%20mai%20mic%C4%83%20dec%C3%A2t%20b%C4%83rba%C8%9Bii

mai multe direcții: **(i)** modul în care bărbații și femeile sunt prezentați pe lista candidaților: respectarea cotei minime de reprezentare de 40% pentru ambele sexe în etapa de întocmire a listelor de candidați pentru alegerile parlamentare anticipate și poziționarea candidaților pe liste în conformitate cu cea mai recentă legislație (minimum patru candidați la fiecare zece locuri);**(ii)** veniturile și posibilitățile economice ale candidaților de sex masculin și feminin: analiza declarațiilor de venit ale candidaților și ale candidatelor și corelarea acestora cu prezența lor pe listele de candidați.**(iii)** accesul candidaților de sex masculin și feminin la mass-media: analiza acoperă patru tipuri de produse media: știri, talk-show-uri, dezbateri electorale și spoturi. Scopul monitorizării este de a identifica nivelul de prezență al femeilor, în general, în mass-media televizată în timpul campaniei electorale și corelarea acestora cu prezența pe listele de candidați. **(iv)** percepțiile alegătorilor asupra femeilor și bărbaților candidați: această analiză s-a bazat pe un sondaj de opinie în care respondenții comentează rolurile de gen în familie, gospodărie și societate; **(v)** programele electorale ale partidelor: examinarea angajamentelor politice privind egalitatea de gen și incluziunea, prin evaluarea măsurilor și promisiunilor formulate în programele electorale și a disponibilității partidelor de a sprijini inițiative legislative în acest domeniu; **(vi)** analiza de gen a organelor electorale ierarhic inferioare și a aparatului electoral: evaluarea componenței consiliilor de circumscripție, a birourilor electorale și a operatorilor din sistemul electronic, în vederea identificării gradului de respectare a principiului echilibrului de gen și a barierelor care pot limita participarea femeilor în structurile de administrare a alegerilor.

Prezenta notă pornește de la ipoteza că inegalitățile economice de gen se reflectă în resursele disponibile candidaților și candidatelor, influențându-le capacitatea de a se implica în competiția electorală și, ulterior, în procesul decizional. Prin analiza declarațiilor de avere și venit depuse de concurenții electorali pentru alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025, vom examina distribuția veniturilor, a proprietăților și a altor active între femei și bărbați, identificând eventualele discrepanțe și discutând modul în care acestea pot afecta participarea politică. Astfel, nota de față își propune să contribuie la o înțelegere mai profundă a corelației dintre resurse economice și participare politică și să ofere argumente pentru elaborarea unor politici care să reducă barierele financiare din calea femeilor ce aspiră la funcții publice.

VENITURILE CANDIDAȚILOR ȘI CANDIDATELOR LA FUNCȚIA DE DEPUTAT/Ă

Femeile candidate la funcția de deputată dețin un capital financiar mai mic. Analiza veniturilor declarate de candidații la alegerile parlamentare indică o discrepanță semnificativă de gen în ceea ce privește capitalul financiar la momentul lansării în cursa electorală. În anul 2025, femeile candidate au raportat venituri medii de 280,7 mii lei, în timp ce bărbații au declarat 417,5 mii lei, ceea ce înseamnă că femeile dețin doar 40,2% din totalul veniturilor cumulate ale candidaților. Totuși, se atestă o dinamică pozitivă. Comparativ cu scrutinul parlamentar din 2021, când femeile au declarat în medie venituri de 258,3 mii lei, se observă o creștere modestă, dar constantă până la 280,7 mii lei în 2025. În contrast, veniturile declarate de bărbați au înregistrat o ușoară scădere față de 2021, ceea ce reduce puțin decalajul, însă nu îl elimină. Această dinamică sugerează o îmbunătățire treptată a accesului femeilor la resurse financiare, dar indică totodată persistența unor inegalități sistemice care necesită intervenții specifice de politici publice.

Figura 1. Veniturile candidaților și candidatelor la funcția de deputat/ă, în valoare monetară (mii lei) și procentuală

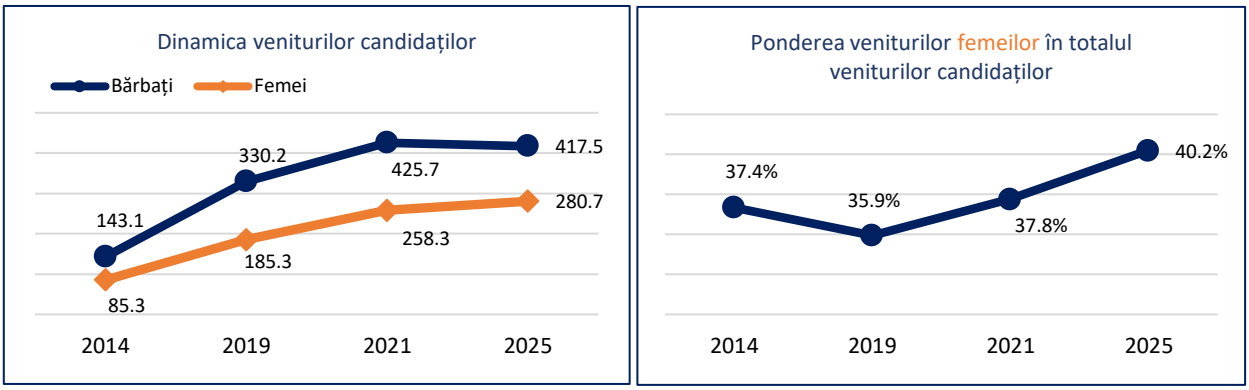

Sursa: Calculele CPD în baza datelor CEC

Sursa principală a veniturilor femeilor și bărbaților din cursa electorală rămâne a fi salariul. În acest scrutin electoral, deși sursele veniturile candidaților și candidatelor sunt mai diversificate decât în scrutinul electoral parlamentar precedent[2], salariile încasate de la locul de muncă de bază reprezintă jumătate dintre veniturile deținute, reprezentând sursa principală. Adițional, a două principală sursă de venit constituie veniturile provenite din alte activități economice legale, precum pensii, burse, indemnizații, premii, drepturi de proprietare intelectuală, etc, constituind o cincime din totalul veniturilor.

Figura 2. Sursele veniturilor candidaților și candidatelor la funcția de deputat/ă, pe sexe, în %

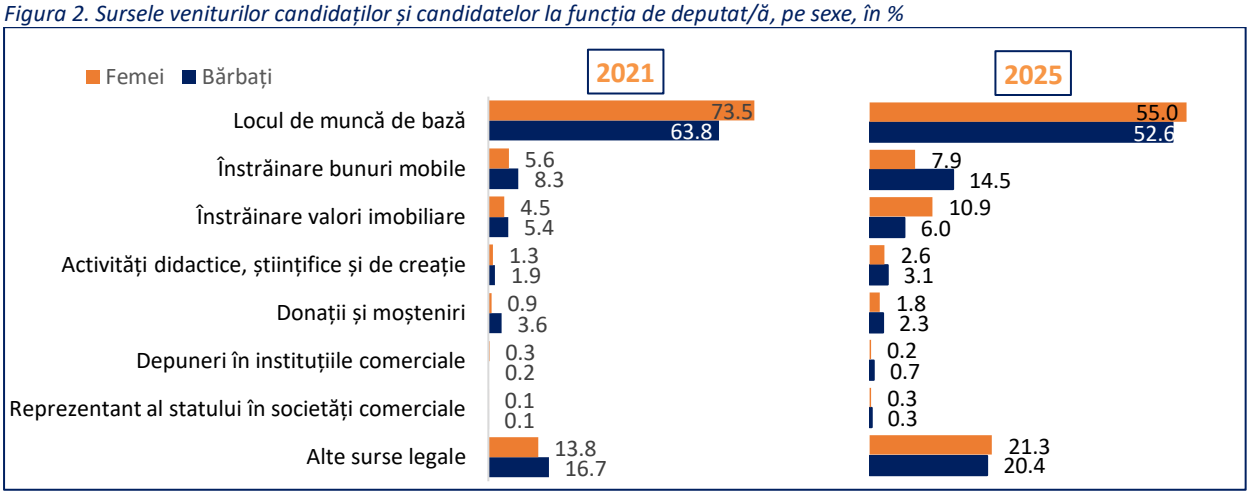

Sursa: Calculele CPD în baza datelor CEC, 2021, 2025

Dependența femeilor candidate de veniturile salariale limitează acumularea de capital și accesul la active generatoare de venit. Astfel, femeile într-o proporție semnificativ mai mică decât bărbații dețin bunuri precum

[2] https://progen.md/wp-content/uploads/2021/10/Raport_Alegeri-Parlamentare-anticipate-2021.pdf

terenuri, unități de transport sau construcții, aceștia fiind indicatori ai independenței financiare. Discrepanțele devin și mai evidente atunci când sunt analizate resursele monetare și investițiile financiare. Doar 13,8% dintre femeile candidate declară deținerea de acțiuni în capitalul social al unui agent economic, comparativ cu 27,2% dintre bărbați. Mai mult, o pondere mai mică de femei au conturi bancare (12,1% față de 19,1% în rândul bărbaților), sugerând o participare redusă la sistemul financiar formal. Aceste date reflectă bariere sistemice care influențează capacitatea femeilor de a se lansa și participa în condiții echitabile în competiția electorală și în viața politică.

Figura 3. Ponderea candidaților care dețin proprietăți, bunuri și resurse monetare

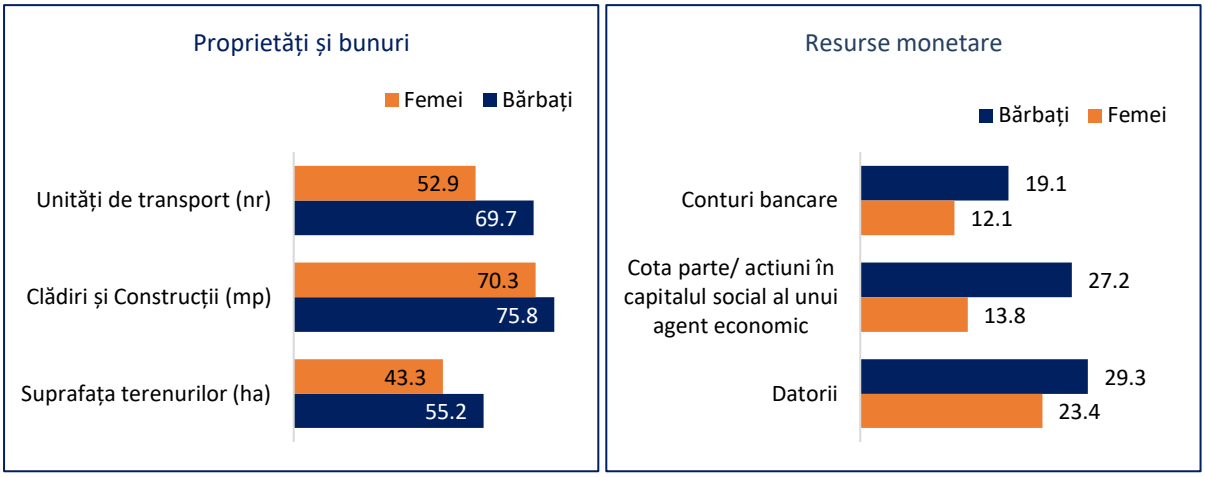

Sursa: Calculele CPD în baza datelor CEC, 2025

Dincolo de faptul că femeile dețin mai puține bunuri și proprietăți, chiar și valoarea acestora este semnificativ mai mică decât în cazul bărbaților. Spre exemplu, valoarea cadastrală a terenurilor deținute de femei este de aproximativ 1,6 ori mai mică decât cea a terenurilor deținute de bărbați, indicând un acces redus nu doar la proprietate, ci și la forme mai valoroase de capital. În mod similar, suprafața medie a imobilelor deținute de femei este de 129 mp, în comparație cu 165 mp în cazul bărbaților, diferență care se reflectă și în valoarea cadastrală: de circa 1,7 ori mai mică în defavoarea femeilor. Totuși, există o tendință încurajatoare: dinamica accesului femeilor la bunuri valoroase indică un progres mai rapid în 2025, în timp ce în cazul bărbaților creșterea este mult mai lentă sau chiar constantă în unele categorii de active. Această tendință sugerează că inegalitățile în accesul la resurse se diminuează, însă evoluția trebuie susținută prin politici și măsuri care să asigure un echilibru în acest sens.

Tabel 1. Valoarea bunurilor declarate de către candidații la funcția de deputat/ă

		2021			2025		
		Femei	Bărbați	% F vs B	Femei	Bărbați	% F vs B
Venituri (mii lei)		**258,3**	**425,7**	**60,7%**	**280,7**	**417,5**	**67,2%**
Pământ în proprietate	Suprafața (m.p.)	1,36	1,37	**99,3%**	1,1	2,6	**42,3%**
	Valoarea cadastrală (lei)	22950,31	77309,3	**29,7%**	54037,4	88842,7	**60,8%**
Imobile în proprietate	Suprafața (m.p.)	62,92	168,67	**37,3%**	129,4	165,3	**78,3%**
	Valoarea cadastrală (lei)	246004,2	350300,5	**70,2%**	439653,9	771669,5	**57,0%**
Automobile în proprietate	Unități	0,5	0,8	**62,5%**	0,9	1,3	**69,2%**
	Valoarea (lei)	66858,68	152529,8	**43,8%**	170481,6	287994,4	**59,2%**
Conturi bancare (lei)	Valoarea (lei)	23185,86	48940,66	**47,4 %**	50001,59	137414,4	**36,4 %**
Cota parte/ acțiuni în capitalul social al	Valoarea (lei)	35874,14	53519,64	**67,0 %**	65969,73	50912,52	**50,0 %**

agenților economici (lei)							

Sursa: Calculele CPD în baza datelor CEC, 2025

În vârful listelor electorale se regăsesc, în mare parte, candidații cu cele mai mari venituri. În special, această tendință se observă în rândul candidaților bărbați. Adițional, datele arată că veniturile acestora sunt mai mari decât ale femeilor în fiecare decilă a listelor, cu o diferență deosebit de mare în primele decile, unde candidații aflați pe primele poziții declară venituri medii de 707 mii MDL, în timp ce candidatele de pe aceeași poziție au doar 369,5 mii MDL. Diferența se menține și pe pozițiile intermediare, unde veniturile bărbaților depășesc în mod constant 300 mii MDL, în timp ce veniturile femeilor scad sub 230 mii MDL. Concluzia principală din perspectiva de gen este că inegalitățile economice structurale favorizează constant candidații bărbați și le permit acestora să ocupe pozițiile fruntașe pe listele electorale și să domine competiția politică.

Figura 4. Veniturile candidaților și candidatelor la funcția de deputat/ă în dependență de poziționarea acestora pe listă , pe sexe și decile, în mii MDL

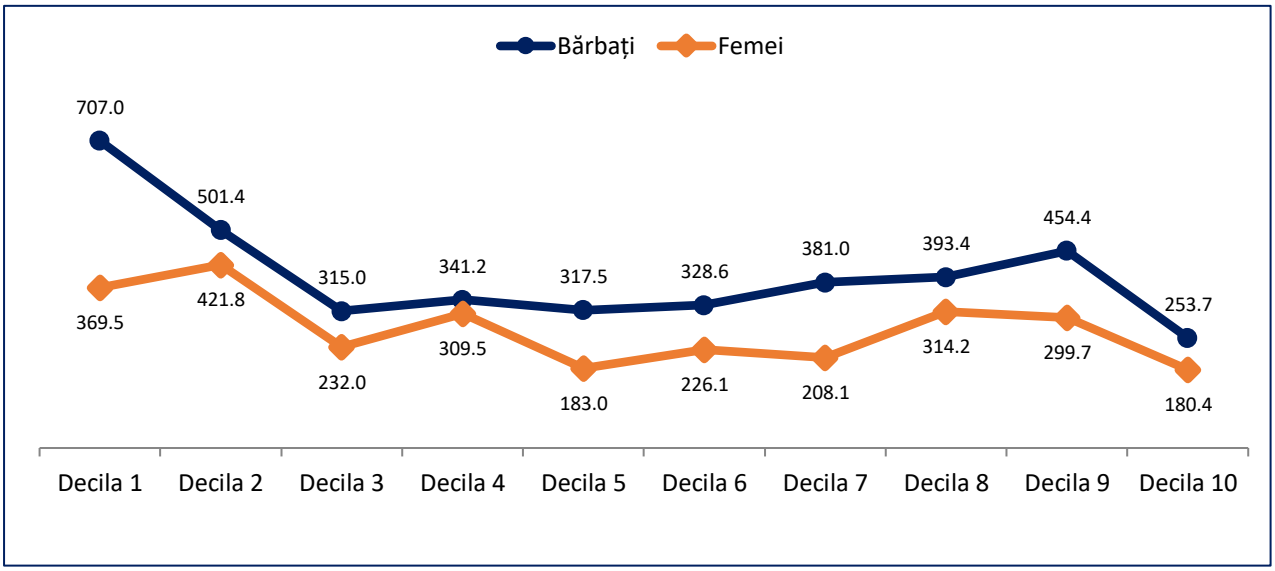

Sursa: Calculele CPD în baza datelor CEC, 2025

CONSTATĂRI

Principala constatare generală este că barierele existente în societate – diferențele salariale, dependența de plăți sociale și accesul limitat la capital – se oglindesc în rândul candidaților. Candidatele declară venituri substanțial mai mici decât candidații bărbați și dețin mult mai rar proprietăți sau active financiare, ceea ce confirmă că inegalitățile economice structurale se regăsesc și în competiția electorală. Această secțiune reunește cele mai importante concluzii desprinse din analiza veniturilor, bunurilor și resurselor monetare ale candidaților la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 și arată cum veniturile influențează participarea politică și poziționarea pe liste. În continuare sunt prezentate principalele constatări despre această realitate inegală.

1. Candidatele declară venituri semnificativ mai mici decât candidații: În medie, o candidată la alegerile parlamentare din 2025 a raportat un venit anual de aproximativ 280,7 mii lei, cu circa 33% mai puțin decât venitul mediu al unui candidat bărbat (417,5 mii lei). Astfel, deși femeile reprezintă aproape jumătate din totalul candidaților, ele însumează doar ~40% din veniturile declarate de toți candidații.

2. Salariul rămâne principala sursă de venit pentru toți candidații: Circa 50% din veniturile cumulate ale candidaților (femei și bărbați) provin din salariile obținute la locul de muncă de bază, această remunerație fiind de departe cea mai importantă sursă de câștig. Următoarea categorie ca pondere o constituie alte venituri legale – pensii, indemnizații, premii, burse, drepturi de autor etc. – care însumează aproximativ o cincime (20%) din veniturile totale declarate.

3. Candidatele dețin într-o proporție mai mică terenuri, vehicule sau imobile în proprietate: Femeile intră în cursa electorală având mult mai rar în proprietate terenuri, mijloace de transport ori construcții – bunuri care, de regulă, indică un anumit grad de independență financiară. Proporția candidatelor care dețin astfel de bunuri este considerabil mai mică decât în cazul candidaților de sex masculin.

4. Acces financiar limitat pentru femeile candidate: Foarte puține candidate sunt prezente în sfera afacerilor sau a banking-ului. Doar 13,8% dintre femeile candidate declară că dețin acțiuni în capitalul unei companii, comparativ cu 27,2% dintre bărbați. De asemenea, aproximativ 12% dintre candidate au conturi bancare, față de 19% în cazul candidaților bărbați, ceea ce sugerează o participare mai redusă a femeilor la sistemul financiar formal.

5. Bunurile deținute de candidate au valori semnificativ mai mici: Terenurile și imobilele aflate în proprietatea candidatelor sunt, în medie, considerabil mai mici ca suprafață și au o valoare mai scăzută decât cele deținute de candidații bărbați. Spre exemplu, suprafața medie a locuințelor femeilor este de ~129 m² (față de ~165 m² la bărbați), iar valoarea terenurilor deținute de femei este de circa 1,6 ori mai mică decât a celor deținute de bărbați.

6. Bărbații domină veniturile în fruntea listelor electorale: Candidații bărbați au venituri mai mari decât femeile în fiecare segment al listelor, diferența fiind cea mai pronunțată la vârf. În primele poziții ale listelor, un candidat bărbat a declarat în medie circa 707 mii lei, aproape dublu față de venitul mediu al unei candidate (circa 370 mii lei). Chiar și pe pozițiile de mijloc ale listelor, bărbații raportează constant peste 300 de mii lei, în timp ce veniturile femeilor coboară sub 230 de mii lei.

7. Decalajele economice de gen se reduc lent: Comparativ cu 2021, veniturile medii ale candidatelor au crescut ușor (de la ~60% la ~67% din nivelul candidaților bărbați), iar accesul femeilor la bunuri de valoare a înregistrat și el un progres mai rapid . Cu toate acestea, candidatele rămân în dezavantaj economic, inegalitățile persistând și necesitând măsuri susținute de politici publice pentru a fi corectate.

DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE

Creat în anul 1998, *Centrul "Parteneriat pentru Dezvoltare" (CPD)* este o instituție obștească, care își propune să contribuie la promovarea unui discurs integrator cu privire la problematica genurilor umane, statutul femeii și egalitatea de șanse pentru femei și bărbați. CPD se afirmă în calitate de structură neguvernamentală, care pledează pentru implementarea conceptului egalității de gen în toate domeniile vieții, promovarea politicilor publice în domeniu, abordarea problemelor ce țin de rolul femeii în societate și abilitarea acesteia, eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, fiind concomitent și un centru de documentare, informare și instruire pentru ONG-urile de profil și grupurile de inițiativă.

Scop. Dezvoltarea și consolidarea resurselor și mecanismelor de abilitare echitabilă a femeilor și bărbaților în vederea promovării egalității de gen în Republica Moldova prin susținerea unui demers coerent de influențare a politicilor.

Misiune. CPD promovează valorile egalității de gen, ca parte componentă a unei societăți deschise, în scopul consolidării unui parteneriat autentic de gen.

Viziune. CPD pledează pentru edificarea unei comunități cu perspective și oportunități egale pentru membrii/ele săi/sale, a unei societăți în care femeile și bărbații sunt cetățeni cu drepturi depline, capabili să soluționeze problemele în comun, să beneficieze în mod egal de noile oportunități și să se angajeze plenar în activități politice, economice și sociale.

ADRESA NOASTRĂ:
Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare
Adresa juridică: str. Armenească, 13, Adresa oficiului: str. Tighina 23/1
Chisinau, MD-2012, Republica Moldova
Tel.: +(373 22) 23-70-89
www.progen.md
e-mail: cpd@progen.md